

Анотований звіт
кафедри української мови і літератури
з колективної науково-дослідної роботи
за 2021 рік

1. **Назва роботи** - Текст у сучасних дослідницьких парадигмах
2. **Номер державної реєстрації роботи** 0121U108213.
3. **Термін виконання:** січень 2021 р.- грудень 2023 р.
4. **Керівник роботи:** Семеног Олена Миколаївна, докт. пед. н., професор, завідувач кафедри української мови і літератури.
5. **Результативність виконання науково-дослідної роботи:** захищено кандидатських дисертацій – 1, магістерських робіт- 4_, колективних монографій – 1; розділів монографій – 3, навчальних посібників – 4, статей 8_, підготовлено збірників наукових конференцій – 2; проведено конференцій_4_; зроблено наукових доповідей_35_, проведено майстер-класів 5_, проведено вебінарів 7_.
6. **Короткий зміст роботи:**
Тема науково-дослідної роботи передбачає на вивчення національного і зарубіжного досвіду формування алгоритму аналізу специфіки текстових категорій у дослідницьких парадигмах сучасної філології та освітній парадигмі на основі міждисциплінарного підходу, формування у здобувачів освіти культури роботи із публіцистичним, медійним, науковим, художнім текстом на заняттях із культуромовних, медіа- і лінгводидактичних дисциплін.
 - **об'єкт дослідження:** текстові категорії у сучасних дослідницьких парадигмах.
 - **предмет дослідження** – публіцистичний, медійний, науковий, художній тексти у дослідницьких парадигмах сучасної філології та освітній парадигмі.
 - **мета науково-дослідної роботи:** на основі вивчення національного і зарубіжного досвіду окреслити специфіку текстових категорій у дослідницьких парадигмах сучасної філології та освітній парадигмі; науково обґрунтувати і розробити науково-методичне забезпечення формування у здобувачів освіти культури роботи із публіцистичним, медійним, науковим, офіційно-діловим текстом, художнім твором на заняттях із культуромовних, медіа- і лінгводидактичних дисциплін.
7. **Основні наукові результати за звітний період: (описати одержаний науковий результат, його новизну, науковий рівень, значущість та практичне застосування – 40 рядків тексту).**
Новизна. Дослідження спрямоване на вивчення сутності антропоцентричної освітньої парадигми і місця в ній тексту, визначення дискурсивної природи тексту, взаємозв'язку і детермінованості різних категорій у тексті; розуміння аналізу тексту як творчого процесу сприйняття, інтерпретації смислу тексту на основі мовної тканини.

Теоретичне значення: Методологічна нечіткість щодо текстових категорій і термінологічна невизначеність обумовлює актуальність дослідження. Міждисциплінарний підхід є перспективним у контексті нових шляхів комплексного аналізу тексту із залученням різних методологій та методів.

Результати: 1. Здійснено аналіз термінологічного апарату дослідження проблеми; законодавчо-нормативного, лінгвістичного, лінгводидактичного, лінгвоперсонологічного аспектів. Теоретичний аналіз засвідчив, що актуальність і перспективність дослідження проблеми зумовлена антропоцентричною парадигмою. Охарактеризовано лінгвістичний аспект дослідження. На основі аналізу текстів зроблено припущення, що найбільш читабельними текстами початку XXI століття є тексти малих жанрів, що зумовлено зміною сфери побутування текстів – інтернет-простір.

Досліджено дискурсивну природу тексту. Акцентовано увагу на дискурсивну, комунікативну природу тексту.

Законодавчо-нормативний аспект підтверджено міжнародними документами (Рамкова програма оновлених ключових компетентностей для навчання протягом життя (2018); результатами дослідження PISA 2018 (Programme for International Student Assessment та ін.), а також національними документами (Професійний стандарт за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затверджений Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (наказ №2736 від 23.12.2020 р.). На основі вивчення світових тенденцій та узагальнення зарубіжного досвіду (Польща, («Artes Liberales», Варшавський університет; Ягеллонський ун-т); Болгарія, Пловдивський університет) удосконалено компетентнісне наповнення освітніх компонентів освітньо-професійної програми Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова на другому (магістерському) рівні.

2. Здійснено діагностику проблеми дослідження щодо стану формування у студентів філологічних та нефілологічних спеціальностей культури роботи із публіцистичним, медійним, науковим, художнім текстом на заняттях із культуромовних, медіа- і лінгводидактичних дисциплін в педагогічній теорії і практиці діяльності закладів вищої педагогічної освіти України та обґрунтовано важливість застосування міждисциплінарного підходу до аналізу тексту у процесі викладання освітніх компонентів.

3. Практична цінність полягає у реалізації міждисциплінарного підходу до аналізу тексту у процесі викладання освітніх компонентів, у розробленні науково-методичного забезпечення формування у студентів філологічних та нефілологічних спеціальностей культури роботи із публіцистичним, медійним, науковим, художнім текстом на заняттях із культуромовних, медіа- і лінгводидактичних дисциплін.

Удосконалено й апробовано навчальні програми дисциплін «Академічна культура дослідника», «Методика викладання української мови в ЗЗСО», «Синтаксис сучасної української мови» в освітньому процесі СумДПУ імені А.С.Макаренка, Луцького педагогічного коледжу згідно з угодами про співпрацю. До освітніх компонентів включено теми з культури роботи з

текстом. Окреслено важливість застосування герменевтичного підходу у процесі розвитку текстової компетентності майбутніх учителів як дослідників. Герменевтичний аналіз наукових текстів дозволяє виявити найбільш оптимальні засоби оформлення самостійної дослідницької позиції, результатів наукової творчості.

Доведено, що культура укладання і створення якісного наукового тексту передбачає оволодіння текстовою культурою. Ідеться про готовність моделювати зв'язний текст з урахуванням структурно-сміслових композиційних, категоріальних особливостей та дотримання принципів текстової організації.

8. Навести запланований перелік розробок, інформаційно-аналітичних матеріалів, рекомендацій, пропозиції тощо, що можуть бути передані для використання поза межами організації-виконавця на підставі укладання договорів, зокрема господарчих і грантових угод, продажу ліцензій тощо.

Для використання в освітньому процесі підготовлено:

монографії:

Пономаренко Н. П., Семеног О.М. Формування мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців з журналістики: теорія і практика : монографія; [за ред. О.Семеног]; МОН України, Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. – 225 с.

2. Olena Semenog, Iryna Tomashevskva TRAINING IN THE SPECIALTY 01 “EDUCATION / PEDAGOGY”: UKRAINIAN EXPERIENCE IN DIMENSIONS OF PRIORITIES FOR EUROPEAN INTEGRATION. Third education level: quality control over scientific-professional training of a PhD: individual issues: Collective monograph. Riga, Latvia : Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2021. 216p.

3. Надутенко М. В., Семеног О. М. КОНЦЕПТ ОСВІТА В УКРАЇНСЬКОМУ ТА ПОЛЬСЬКОМУ ДИСКУРСАХ КРІЗЬ ПРИЗМУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ КОРПУСІВ. Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries : Collective monograph. Vol. 2. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2021. p.66-81
<http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/100/2541/5453-1?inline=1>

посібники:

Семеног О.М., Вовк М.П., Дятленко Т., Громова Н. Фахова практика майбутнього вчителя-філолога: навч. посіб. / Семеног О., Вовк М., Дятленко Т., Громова Н. Київ: Талком, 2021. 378 с.

Семеног, О. М. Академічна культура дослідника: європейський та національний контексти : навчальний посібник / О. М. Семеног. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2021. – 218 с.

Семеног О., Дятленко Т., Білясник М., Волницька В. Українська мова : посібник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Тернопіль : Астон.-144 с.

Герман В. Сучасна українська літературна мова: синтаксис простого і простого ускладненого речень: методичні рекомендації для студентів 3 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література). Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2021. 68 с.

Герман В. Сучасна українська літературна мова: синтаксис складного речення: методичні рекомендації для студентів 4 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література). Суми: Вид-во Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2021. 68 с.

МЕДІА&ВЧИТЕЛЬСЬКИЙ кампус»:е-посібник / Уклад. Семеног О., Муратова О., Пономаренко Н. П. Суми – Бахмут, 2021. 166 с.

Наскрізна програма практики. Перший рівень вищої освіти /Укладач Громова Н.В. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2021. 33с.

9. Використання результатів у навчальному процесі (оновлені) курси лекцій або їх розділи, практичні та лабораторні роботи, які створено (розроблено) на основі результатів НДР). Запропоновані авторами інтерпретаційні моделі текстів, апробаційні матеріали стосовно формування культури роботи з текстом представлено на міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях (Київ, Івано-Франківськ, Умань), круглих столах, майстер-класах, активно апробуються на лекціях та практичних заняттях із української мови, методики української мови і літератури (ОР Бакалавр, Магістр), у процесі написання магістерських робіт, кандидатських дисертацій. До оновленого каталогу вибіркових дисциплін для всіх спеціальностей СумДПУ імені А.С.Макаренка внесено нові курси «Лінгвокультурологія», «Текст у дослідницьких парадигмах».

10. Основні висновки. Реалізація основних положень дослідження спрямовується на подальший розвиток теоретико-методичних засад культуромовної підготовки фахівця в умовах вищої школи, розроблення діагностувального інструментарію формування культуромовної особистості фахівця.

Звіт затверджено на засіданні кафедри української мови і літератури (протокол № _____, від «_____» листопада 2021 року) .

Керівник роботи

д.пед.н., проф. О.М.Семеног